Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 10. decembra 2015 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti — Súdna spolupráca v občianskych veciach — Nariadenie (ES) č. 864/2007 — Článok 4 ods. 1 — Pojmy ‚krajina, na území ktorej vznikla škoda', ‚škoda' a ‚nepriame následky civilného deliktu' — Škoda, ktorú osobne utrpeli rodinní príslušníci obete smrteľnej dopravnej nehody — Rozhodné právo"

Vo veci C-350/14,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Tribunale di Trieste (Súd v Terste, Taliansko) z 10. júla 2014 a doručený Súdnemu dvoru 21. júla 2014, ktorý súvisí s konaním:

Florin Lazar

proti

Allianz SpA,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda tretej komory L. Bay Larsen, vykonávajúci funkciu predsedu štvrtej komory, sudcovia J. Malenovský, M. Safjan (spravodajca), A. Prechal a K. Jürimäe,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— L. Lazar a G. Chiturlas, v zastúpení: M. Bonito, avvocato,

— rakúska vláda, v zastúpení: G. Eberhard, splnomocnený zástupca,

— portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes a A. Fonseca Santos, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: L. Cappelletti a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 10. septembra 2015,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: taliančina.

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II) (Ú. v. EÚ L 199, s. 40, ďalej len „nariadenie Rím II“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu, ktorého účastníkmi sú pán Lazar, s trvalým pobytom v Rumunsku, a talianska poisťovacia spoločnosť Allianz SpA, ktorý sa týkal náhrady majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú pán Lazar údajne utrpel v dôsledku úmrtia svojej dcéry pri dopravnej nehode, ku ktorej došlo v Taliansku.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie Rím II

3 Podľa odôvodnenie 7 nariadenia Rím II:

„Vecná pôsobnosť a ustanovenia tohto nariadenia by mali byť zlučiteľné s nariadením Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [(Ú. v. ES 2001, L 12, s. 1, ďalej len ‚nariadenie Brusel I‘)] a nástrojmi, ktoré sa zaoberajú rozhodným právom pre zmluvné záväzky.“

4 Odôvodnenia 16 a 17 tohto nariadenia znejú takto:

„(16) Jednotné pravidlá by mali zvýšiť predvídateľnosť súdnych rozhodnutí a zabezpečiť primeranú rovnováhu medzi záujmami osoby, o ktorej sa tvrdí, že je zodpovedná, a záujmami poškodenej osoby. Väzba s krajinou, na území ktorej vznikla priama škoda (‚*lex loci damni*‘), vytvára spravodlivú rovnováhu medzi záujmami osoby, o ktorej sa tvrdí, že je zodpovedná, a poškodenej osoby a tiež zohľadňuje moderný prístup k občianskoprávnej zodpovednosti a vývoj systémov objektívnej zodpovednosti.

(17) Rozhodné právo by sa malo určiť na základe miesta, kde vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali nepriame následky. V dôsledku toho by teda krajinou, na území ktorej vznikla škoda, mala byť v prípade ujmy na zdraví krajina, kde došlo k tejto ujme, a v prípade škody na majetku krajina, kde sa poškodil majetok.“

5 Článok 2 uvedeného nariadenia s názvom „Mimozmluvné záväzky“ vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Na účely tohto nariadenia pojem škoda označuje každý následok civilného deliktu z bezdôvodného obohatenia, z konania bez príkazu (*negotiorum gestio*) alebo z predzmluvnej zodpovednosti (*culpa in contrahendo*).“

6 V kapitole II nariadenia Rím II, ktorá sa týka civilných deliktov, sa uvádza jeho článok 4 s názvom „Všeobecné pravidlo“. Tento článok znie takto:

„1. Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, spravuje sa mimozmluvný záväzok vyplývajúci z civilného deliktu právnym poriadkom krajiny, na území ktorej vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, a bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali nepriame následky takejto skutočnosti.

2. Ak však osoba, o ktorej sa tvrdí, že je zodpovedná, ako aj poškodená osoba majú svoj obvyklý pobyt v tej istej krajine v čase vzniku škody, civilný delikt sa spravuje právnym poriadkom tejto krajiny.

3. Ak je zo všetkých okolností veci zrejmé, že civilný delikt má zjavne užšiu väzbu s inou krajinou, než je krajina uvedená v odseku 1 alebo 2, uplatní sa právny poriadok tejto inej krajiny. Zjavne užšia väzba s inou krajinou sa môže zakladať najmä na už existujúcom vzťahu medzi stranami, ako napríklad zmluva, ktorý je úzko spojený s predmetným civilným deliktom.“

7 Podľa písmena c) článku 15 nariadenia Rím II sa rozhodným právo pre mimozmluvné záväzky v zmysle tohto nariadenia spravujú najmä „existencia, povaha a stanovenie výšky škody alebo požadovaného odškodnenia“ a podľa písmena f) „okruh osôb, ktoré majú právo na náhradu škody, ktorú utrpeli osobne“.

Nariadenie Brusel I a nariadenie (EÚ) č. 1215/2012

8 Kapitola II nariadenia Brusel I, ktorá uvádza pravidlá týkajúce sa určenia príslušného súdu, obsahuje oddiel 2 upravujúci „osobitnú právomoc“. V tomto oddiele sa uvádza článok 5, ktorý vo svojom odseku 3 stanovuje:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v inom členskom štáte:

…

3. vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá takýto nárok“.

9 Toto nariadenie bolo s účinnosťou od 10. januára 2015 nahradené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 20. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, s. 21), ktoré obsahuje článok 7 ods. 2 s rovnakým znením ako článok 5 bod 3 nariadenia Brusel I.

Talianske právo

10 Ako to uvádza vnútroštátny súd, Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd) vyložil články 2043 a 2059 Občianskeho zákonníka v tom zmysle, že rodinným príslušníkom zosnulého možno nezávisle od dedičského konania priznať majetkovú a nemajetkovú ujmu. Konkrétne, pokiaľ ide o nemajetkovú ujmu, možno priznať tieto druhy ujmy: biologickú ujmu (lekársky overená ujma na zdraví), morálnu ujmu (vnútorná bolesť) a ujmu na ľudských vzťahoch (podstatná zmena každodenného života).

11 Tento súd tiež uviedol, že podľa článku 283 ods. 1 zákonníka súkromného poistenia (codice delle assicurazioni private) v prípade, že vozidlo, ktoré zapríčinilo ujmu, je neznáme, Garančný fond pre obete dopravných nehôd (Fondo di garanzia per le vittime della strada) poskytuje náhradu škôd spôsobených v rámci cestnej premávky, a to prostredníctvom určených poisťovní.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

12 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pán Lazar, s trvalým pobytom v Rumunsku, požadoval náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú utrpel v dôsledku úmrtia svojej dcéry, rumunskej štátnej príslušníčky s trvalým pobytom v Taliansku, pri dopravnej nehode, ku ktorej došlo v tomto členskom štáte a ktorú zapríčinilo neznáme vozidlo.

13 Žalovanou je poisťovňa Allianz SpA, a to ako spoločnosť, ktorú určil Garančný fond pre obete dopravných nehôd.

14 Matka a stará matka obete, obe štátne príslušníčky Rumunska, ktoré majú trvalý pobyt v Taliansku, vstúpili do konania ako vedľajší účastníci konania a požadovali náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli v dôsledku úmrtia.

15 Podľa vnútroštátneho súdu, pretože žalobcovia požadujú priznanie náhrady ujmy, ktorú utrpeli z dôvodu úmrtia ich rodinného príslušníka, treba zistiť, či táto ujma predstavuje škodu v zmysle článku 4 ods. 1 nariadenia Rím II alebo nepriamy následok civilného deliktu v zmysle tohto istého ustanovenia.

16 Od odpovede na túto otázku závisí hmotné právo uplatniteľné vnútroštátnym súdom na jeho rozhodnutie o existencii a vymáhateľnosti nárokov, ktoré v konaní vedenom pred ním uplatnil žalobca s trvalým pobytom v Rumunsku. Uvedený súd v tejto súvislosti uvádza dôvody, ktoré môžu v konaní, v ktorom rozhoduje, viesť k uplatneniu talianskeho, ako aj rumunského práva.

17 Podľa talianskeho práva je ujma vyplývajúca z úmrtia rodinného príslušníka ujmou, ktorú utrpel priamo príbuzný a má podobu porušenia jeho osobnostných práv. Žalobca sa teda v konaní vo veci samej domáha nároku, ktorý sa má podľa talianskeho práva považovať za jeho vlastné právo, predstavujúce hmotný následok úmrtia jeho rodinného príslušníka. V iných európskych právnych poriadkoch sa tento druh ujmy nepriznáva.

18 Preto hoci podľa talianskeho práva ide o priamu škodu, ktorú utrpel oprávnený z dôvodu úmrtia rodinného príslušníka, vnútroštátny súd sa pýta, či vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa nariadenia Brusel I právo na náhradu tejto škody môže v zmysle nariadenia Rím II predstavovať „nepriame následky“ civilného deliktu, teda dopravnej nehody.

19 Za týchto podmienok Tribunale di Trieste (Súd v Terste) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„Ako treba vykladať článok 4 ods. 1 nariadenia [Rím II] v časti, kde sa stanovuje, že ‚mimozmluvný záväzok vyplývajúci z civilného deliktu sa spravuje právnym poriadkom krajiny, na území ktorej vznikla škoda‘? Konkrétne

1. Ako sa má vykladať pojem ‚miesto kde vznikla škoda‘ podľa článku 4 ods. 1 nariadenia [Rím II] vo vzťahu k návrhu na náhradu materiálnej a nemateriálnej ujmy, ktorej sa domáhajú rodinní príslušníci obete smrteľnej dopravnej nehody, ku ktorej došlo v štáte súdu konajúceho vo veci, ak majú títo rodinní príslušníci bydlisko v inom členskom štáte [Európskej] únie, pričom v tomto štáte predmetnú ujmu utrpeli?

2. Predstavuje materiálna a nemateriálna ujma, ktorú utrpeli v krajine svojho bydliska rodinní príslušníci obete smrteľnej dopravnej nehody, ku ktorej došlo v štáte súdu konajúceho vo veci, na účel uplatnenia článku 4 ods. 1 nariadenia [Rím II] ‚škodu‘ podľa prvej časti článku 4 ods. 1 alebo ‚nepriame následky‘ v zmysle druhej časti tohto ustanovenia?“

O prejudiciálnych otázkach

20 Svojimi otázkami, ktoré treba skúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 4 ods. 1 nariadenia Rím II má na účely určenia práva uplatniteľného na mimozmluvný záväzok vyplývajúci z dopravnej nehody vykladať v tom zmysle, že ujma spojená s úmrtím osoby pri takejto

nehode, ku ktorej došlo v členskom štáte súdu konajúceho vo veci a ktorú utrpeli rodinní príslušníci tejto osoby s bydliskom v inom členskom štáte, sa má kvalifikovať ako „škoda“ alebo ako „nepriame následky“ tejto nehody v zmysle tohto ustanovenia.

21 Najskôr treba pripomenúť, že pokiaľ ide o výklad článku 4 ods. 1 nariadenia Rím II, z potreby jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti vyplýva, že znenie ustanovenia práva Únie, ktoré neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje autonómny a jednotný výklad v celej Únii (pozri v tomto zmysle rozsudok Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 37). Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora na tento účel treba zohľadniť nielen znenie tohto ustanovenia, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, bod 35 a citovaná judikatúra).

22 V tejto súvislosti treba poznamenať, že podľa článku 2 nariadenia Rím II „škoda označuje každý následok civilného deliktu“.

23 Na účely identifikácie práva uplatniteľného na mimozmluvný záväzok vyplývajúci z civilného deliktu článok 4 ods. 1 tohto nariadenia odkazuje na právo krajiny, na území ktorej vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, a bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali „nepriame následky“ takejto skutočnosti. Škodou, ktorú treba zohľadniť na účely určenia miesta, kde táto škoda vznikla, je priama škoda, ako to vyplýva z odôvodnenia 16 uvedeného nariadenia.

24 V prípade ujmy na zdraví spôsobenej osobe, alebo škody na majetku, normotvorca Únie v odôvodnení 17 nariadenia Rím II spresnil, že krajina, kde došlo k vzniku tejto priamej škody, je krajina, kde došlo k tejto ujme na zdraví alebo škode na majetku.

25 Z toho vyplýva, že ak je možné identifikovať vznik priamej škody, čo je obvykle prípad dopravnej nehody, miesto vzniku tejto priamej škody bude relevantným ukazovateľom na určenie uplatniteľného práva bez ohľadu na nepriame následky tejto nehody. V prejednávanej veci uvedenú škodu predstavuje ujma na zdraví s následkom smrti dcéry pána Lazara, ku ktorej podľa vnútroštátneho súdu došlo v Taliansku. Ujmu, ktorú utrpeli jej rodinní príslušníci, treba ako takú považovať za nepriame následky nehody, ktorej sa týka konanie vo veci samej, v zmysle článku 4 ods. 1 nariadenia Rím II.

26 Tento výklad potvrdzuje článok 15 písm. f) uvedeného nariadenia, ktorý ponecháva na uplatniteľné právo určenie osôb, ktoré majú právo na náhradu škody, ktorú utrpeli, pričom uvedený bod sa týka prípadu, akým je konanie vo veci samej, keď ide o škodu, ktorú utrpeli rodinní príslušníci obete.

27 Ako to uviedla Európska komisia vo vzťahu k článku 11 písm. g) svojho návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky („Rím II“) [KOM(2003) 427 v konečnom znení], ktorý sa stal článkom 15 písm. f) nariadenia Rím II, stanovené právo tak určuje osoby, ktoré majú nárok na náhradu škody, ktorú osobne utrpeli. Tento pojem sa zameriava osobitne na otázku, či iná osoba než „priamy poškodený“ môže získať náhradu škody, ktorá jej vznikla „sprostredkovane“ v dôsledku škody, ktorú utrpela osoba, ktorej vznikla ujma na zdraví. Táto škoda môže byť nemajetková, napríklad zármutok spôsobený úmrtím blízkej osoby, alebo finančná, spôsobená napríklad deťom alebo manželovi/manželke zomrelej osoby.

28 Vzhľadom na tieto prvky treba najprv určiť právo uplatniteľné na právnu skutočnosť, aby následne bolo možné určiť na jeho základe osoby, ktoré utrpeli ujmu, ktorá zakladá právo na náhradu.

29 Uplatnenie práva miesta vzniku priamej škody prispieva k cieľu, ktorý uvádza odôvodnenie 16 nariadenia Rím II, smerujúcemu k zabezpečeniu predvídateľnosti uplatniteľného práva, vyhýbajúc sa zároveň nebezpečenstvu, že predmetný civilný delikt, by mohol byť rozdelený na viacero častí podliehajúcich odlišnému právu podľa miest, kde utrpeli ujmu iné osoby, než priamy poškodený.

30 Z vyššie uvedeného vyplýva, že na položené otázky treba odpovedať tak, že článok 4 ods. 1 nariadenia Rím II sa má na účely určenia práva uplatniteľného na mimozmluvný záväzok vyplývajúci z dopravnej nehody vykladať v tom zmysle, že ujma spojená s úmrtím osoby pri takejto nehode, ku ktorej došlo v členskom štáte súdu konajúceho vo veci a ktorú utrpeli rodinní príslušníci tejto osoby s bydliskom v inom členskom štáte, sa má kvalifikovať ako „nepriame následky“ tejto nehody v zmysle tohto ustanovenia.

O trovách

31 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

Článok 4 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II) sa má na účely určenia práva uplatniteľného na mimozmluvný záväzok vyplývajúci z dopravnej nehody vykladať v tom zmysle, že ujma spojená s úmrtím osoby pri takejto nehode, ku ktorej došlo v členskom štáte súdu konajúceho vo veci a ktorú utrpeli rodinní príslušníci tejto osoby s bydliskom v inom členskom štáte, sa má kvalifikovať ako „nepriame následky“ tejto nehody v zmysle tohto ustanovenia.

Podpisy